

11-10-2023

UKA2023/048

Pele Broberg, Naleraq

Illersornissamut isumaqatigiissutip 1951-imeersup, tassungalu ilassutitut isumaqatigiissutaa-
sut, Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut, , suliffissaqartitsiniarnikkut ilinniartitaanik-
kullu , inuiaqatigiinnut iluaqutaajuarnissaat qulakkeerniarumallugu Naalakkersuisut naala-
gaaffiup oqartussaasuinut isumaqatigiissutip nalilersoqqinneqarnissaa siunertaralugu saaffi-
ginneqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffisassaattut siunnersuut.

Inatsiasartunut ilaasortaq, Mariane Paviasen, Inuit Ataqatigiit

Siunnersuut pillugu

Naleqqamiit Mariane Paviasen, Inuit Ataqatigiit, aaliangiiffissatut siunnersuutaanut qujaniarpugut.

Oqaluttuarisaaneq kingumut qiviraanni, tupigusuutigivarput Inuit Ataqatigiit nunasiaataanerput oqaasertalersimagamikku oqatussaaveqannginnerarluta 1951-imi.

Inuit nunasiaataanerat, uanilu danskit allamiullu nunasiaateqartut pineqanngillat, maannamut malunniuteqarpoq. Kalaallit, innunnik kingoqqisuunertik aallaavigalugu, pissarsiassaqarfiginia-raangamikku salliutinneqanngisaannarput.

Kalaaliuneq aatsaat malunnarsisarpoq naartunaveersaasersorneqarnermi, nunaminnik nuutsitaanerminnik ilaa allaat Danmarkimi aqqusinermi nalanermi.

Ilalumi ”naligiisitaanissaq” allaat salliulernikuuvoq, kalaallit illersorumanagit. Ullunilu makkunani tusagassiorfitsigut malinnaalluni, danskit allamiuluarnermik taallugu isornartorsiupput ”Kalaallit” nunanut allanut unammiartortartuinut peqataasinnaannginneq pillugu.¹ Mattussinertut misigineq, nutserisussaqaartinneqannginnami, kalaallisut oqaatsivut atorlugit oqallinneq ingerlammat.

Naleqqamiit ulluinnarsiutaasut ilanngullugit oqallisissiamut aallartereerluta, ilisimatuussutsikkut tusagassiorfitsigullu oqariartuutit sammeqqaalaassavagut.

Namminiilivinnissaq pillugu ”Greenland Perspective” misissuinerat aammalu Gustav Agneman saqqummiussaa² malunnaatilimmik assigiiffeqarput.

Naatsumik taallugu, danskit aammalu danskinit kingoqqisuusut nunatsinniittut namminiilivik-kusunngillat. Tamanna tupinnartuugunangilaq, taamaattorli Inatsisartunut taasisinnaanermikkut sunnertarlugu aaliangeeriaaseq.

Tullertut pingaarnertulli, nunani allani misilittagaqarfioereersoq, kinaassuseqarnissaq pingaaruteqarluinnartoq namminiilivinnissamut anguniangaqarnermut.

¹ <https://sermitsiaq.ag/tidligere-landsholdsspillerfoeles-skidt-ikke-plads>

² <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0176268021000975>

Naleraq

Naleqqamiit nunaniit allaneersut tikilluaqquvagut Kalaallit Nunaanut. Danskiuguvit Thailandermi-uuguvit apeqqutaatinngilarput. Pingaartitarput tassaavoq Kalaallit kinaassuseqalernissaat, allamiut qanorluunniit maalaarutigigaluarunikku aatsaat innuttaassuseqalersinnaalernermi akuuffigilersinnaasaat.

Massakkut tamatta danskisut innuttaassuseqaannarnerput killiffigitillugu ilikkakkat, misilittakkat takutiinnarpaa nunap inoqqaaviluunniit akuersissutigisinnaarlugu sulikinaassuseqartinneqarumangitsut.

Inuitaat Kalaallit, Inuit tunngavigalugit suliaq danskit nunanut allanut naalackersuisuisa allagaat malillugu, sulikinaassuseqartinneqarumangillat.³

Naleqqamiit pingaartilluinnarparput inatsisit nunarsuarmioqatitta akuerisaat malillugit Naalangaaffinngornissamut anguniangaqassalluta.

Taamaamat 2020-mi Naalackersuisut isumasiummata, Pituffik aammalu suleqatigiinnissaq pillugu atsioqatigiimmata, oqaasertalerparput ataatsimik pingaarutilimmik:

”Kina kalaaliungami?”

Tapersernikuuvarput isumaqatigiissut atsiornera, ataasiinnaq pillugu. Kiisami USA allakkatigut nunatta pingaarluinnartutut inissisimatinneqarnera atsiormassuk.

Ajoraluartumillu Naleqqamiit isornartorsiutigut manna uppersarneqarmata, oqallisissiaq takuvarput.

Inatsisitigut kalaaliuneq illersorumanagu inissisimanerata kingunerisaata ilaat, tassaavoq danskit allamiullu nunatsinni suliffeqarfiliolarlutik “kalaaliuneraarsinnaagamikku” suliffeqarfik. Takornaralerinermi, aalisarnerup silarsuaani allaallumi massakkut piniartuunerup tungaatigut kalaaliunissaq pisariaaruppoq. Kinaluunniit piniartunngorsinnaavoq Kalaallit Nunaani ullumikkut. Kinaassutsimut, kulturimut kingoqqisuunermik aallaaveqarunnaarput piumasaqaatit.

Taamaasillunilu ICC ilungersuussimasaa, EU-mut puisip amiinik tunisisinnaaneq “Inuit” pisinnaati-taaffiat atorunnaarnissaa tulliusajunnarsilluni.⁴

Taava siunnersuutip qitiani ajornartorsiutit marluk Naleqqamiit tikissinnaalerpagut.

Siullertut maannamut killiffik suliaavoq danskit naalackersuisui “ikiortigalugit”. Naleqqamiit isornartorsiortareerparput sooq Pituffik pillugu Naalackersuisut Danskit ikiorlugit tamatigut suliqartarnersut. Qanoq isilluta taava danskinut ikioqqulluta saaffiginnittoqarsinnaava?

Tullertut, pingaarnertullu. USA ersarissumik oqariartuutigereepaa “nunap inoqqaavi” (Inuit), tassalu Kalaallit Nunaani Kalaallit, qanimut suleqatigalugit ineriartortitseqataarusuttut. Sulili Inuit Ataqatigiit akerlereqisaat, inatsisitigut kinaasuseqarnissarput, kikkulluunniillu nunatsinnut ”takanna piniarsiuk”-mik inissisimasoqartillugu, qanoq timitalersorniamikku ”Kalaallit” illersornisaat?

³ <https://naleraq.gl/wp-content/uploads/2023/03/Ilanngussaq-7-Inuiaat-Kalaallit.pdf>

⁴ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2015-000859_DA.html

Naleraq

Qanoq illersornissamut isumaqatigiissut ”Kalaallinut” iluaqutaalissagami?

Qanoq Pituffimmi isumaqatigiissummut danskit naalakkersuisui ikiuutaassagamik, suliaminnut akerliulerlutik?

Tamatta eqqaamagunarparput 2021-mi Nunanut Allanut Naakallersuisuullunga, tusagassiortumut nassuiaatigigakku Namminersornermut Inatsit, tassungalu sioqqullugu suliaasut.

Berlingske eqqortumik issuaraannga, KNR eqqunngitsumik issuarlunga, tunngaviusumik oqallisissiaq uniorlugu Inuit Ataqtigiit qisuariarput.

Issuagara tassaavoq Danskit nunanut allanut naalakkersuisoqarfianiit allakkat, nassuiaasut ”Inuiaat Kalaallit” kikkunerat. Tassani ersarissumik allaqqavoq kingoqqisuuneq (Etnicitet) ilaatinneqarluni. Tamanna naqissuserneqaqqippoq Lars Løkke Rasmussen oqariartuuteqarmat atorfinittitsinaviarnani kingoqqisuuneq aallaavigalugu, kalaalleq pineqarmat.

Piviusulli allassimasut akerlilerlugit Naalakkersuisut Siulittaasuata suaarutigaa nunatsinni tamarmik inuusut sullillugit, kingoqqisuuneq aallaavigalugu sulinani. Tupinnaraluartumilli naqqiuteqarnani FN-imiit nakkutilliisoq nunatsinneereerluni nalunaarusiaani allaqqammat Naalakkersuisut ”Nunap Inoqqaavi sinniisorigaat” (Indigenous Self-Government).

Naggasiutigalugu ersarissarusupparput Naleqqamiit, Danskisut innuttaassuseqartilluta, Danmarkip Nunarput pigitillugu, 1953-imiit maannamut ataasinnuamilluunniit takussutissaqanngitsoq Kalaallit ineriartortinneqarnissaat, danskit ikiortigalugit.

Akerlianik ersarissereeraluarpoq danskit akunnermiliuttuutillugit, nunarput aningaasarsiorfiguaraat.

Naalakkersuisut Allanguutissatut siunnersuutaat Naleqqamiit tupigusuutigivarput.

Naak takorluuisinnaanerat?

Naak siunnerfeqarnerat?

Sooq partiinut miloriutiinarpaanaasit iliuuseqarnissaq?

Inatsisissaq tunngaviusoq siunnersuut, inatsisartut suliaakkissiissutaa malinnagu naammassisaq qivianarneqarsinnaavoq. Aamma ukiut arlallit million arlallit atoqqaarlugit nunanut allanut isummerniaasaassappat Naalakkersuisut? Misissueqqaarlutik?

Naleqqamiit isummernissaq piareersimaffigaarput, oqariartuutigereerparpullu siunissamut ersisarineq aqquataangittoq. Eqqunngitsunik tunngavilersorluni Naalangaaffinngornissatsinnut kinguarsaneq pisariaqarsorinngilarput. Namminiilivikkusunngikkaanni ataqqivarput, taavali ersarissumik oqariartuutigineqarniarli.

Taamatut oqaaseqarluta siunnersuut itigartillugu Naleqqamiit oqaaseqarpugut.